ПЕЧАТЪТ НА МАСМЕДИИТЕ

Градският фолклор в прозата на Капор, когато говори било за Сараево, било за Белград или Ню Йорк, се основава на повествователна техника, която е съществено различна от разлетостта на четивото, основано на руралния (селски) фолклоризъм. Няма да е пресилено твърдението, че стилът на селското повествование съществено е определил нашата следвоенна проза. В него познаваме твърдоглавата упоритост в тегленето на браздата, в него отеква умората след продължителната работа, в него шуми традицията на седянката, дългите мъдрувания край огъня, в него е прозира пословичната поучителност на дедите, тайнствеността на нощта, страха от тайнствени сили. Обаче нашата проза оставаше под този печат селска и тогава, когато търсеше убежище в някоя друга фабула! Истинският език и дух на града, значи, на онази съвременност, която определя преобладаващия кръг в днешните читателски среди, до днес едва е оформен. Едва писатели с усета на Капор, които в корена си са градски хора, възпитани в скута на масмедиите и с абсолютно открита чувствителност, могат да революционизират тази традиция. Този *прелом* може да се отчете във всичко - в структурата на езика и техниката на изречението, в композицията на разказа и в употребата на епитети, в културния контекст, в монтажа и в кадрирането... Не употребявам случайно някои познати термини от технологията на производство в съвременните аудио-визуални медии! Капор е придобил писателска зрелост чрез всестранно ангажиране в радиото, телевизията и вестниците, което му е дало изцяло *различно усещане на времето* от онова, което (у нас) имат конвенционално литературно възпитаните писатели. В спо-

менатите медии той се научава на бързо и ловко говорене, директно обръщение и ефектно правене на диалог, приема практиката на монтиране на епизодите и моментното създаване на атмосфера с няколко думи. Модерността на неговата проза - без съмнение, напоена с влияние от американския роман, при което, от компаративна гледна точка, не може да се подмине Капоровия прочит на "Спасителя в ръжта" от Селинджър - се основава до голяма степен на директното навлизане в "действието". Той не разказва "ab ovo", а веднага трясва "in medias res", точно като във филм: от първите кадри трябва да стане ясно за кого и за какво става дума, кой и какво, къде и кога говори на кого и защо, с какви ефекти... Такава техника е определена от вътрешно богатство, защото всичко онова, което може да се изрече - може да се изрече кратко. Ако има някакво "послание", по-голямо или по-дълбоко от собствено изречение, Капор сигурно би го изпратил (на своите многобройни читатели) с телеграма или с писмо (а колкото струва - струва), както пък много наши писатели една новела на Капор биха я разтеглили на роман, а негов роман - най-малко на трилогия!

Отпечатъкът на масмедиите, от които е проникнато повествованието на Капор, е същностното определение на неговата градска митология. Не трябва да се подминава разбира се и участието на *белградската кафанска школа*, онази съвременна традиция на увлекателните разказвачи, която десетилетия наред е формирала изключителни разказвачи, но мнозинството от които , за съжаление, прахосаха талантите си устно. Капор обаче извлича определена печалба от дългогодишното си стажуване по тези "клубове", и в неговата проза на безброй места откриваме типични кафански остроумия, обрати и жаргон, които все са ценен принос към неговото повествование. Тази практика обиграва бър-

зината му да отговаря на задевки и го научава да прави апострофи, от които днес неговите текстове просто пращят. *Кафаните са неговите университети*, а тази изконна общителност прераства в най-голямото достойнство на неговата проза. За него може да се каже, че обича хората: това също е впечатление, в което читателите не се лъжат! Обладан от общителност, Капор прави от нея извор за своето разказване, черпейки от самия източник на комуникацията. *Той не е мизантроп* като мнозинството наши писатели, които предобеда мразят самите себе си, а следобеда - целия свят, а човек и писател, естествено открит към всичко човешко. Нещо, което в някой друг случай би звучало като фраза, тук е литературен факт: литературният свят на Капор е изграден от негови преживявания и приятелства, а това е особеност и отлика, на която рядко се попада.

Като увлекателен разказвач и създател на вицове, като *оригинален разказвач*, Капор се чувства в писането като риба във вода. *Хумористичното чувстване на света*, винаги далеч от злобата, сатирата и цинизма, характеризира неговия разказ с определена топлина и сърдечност като качества, които едва сега - чрез негово посредничество -се завръщат в нашата литература. С ухо, готово за всеки анекдот, именно с *женски усет към клюката*, той плете притчи, чрез които днешният живот се оказва издигнат до една автентична митология! *Духът*, с който *обвива* голото сведение (това е буквално *дух-овитост*), прави текстовете му одухотворени. Оттук, това вече не е никакво "репортьорство", но може да се стори "повърхностно" за някои сухопарни скептици, затова че не съзират как се *рее над простотата*. Хрониката на епохата, обвита с обложката на въображението е пренесена в литературната действителност така убедително, че читателят най-често се пита какво в неговия разказ

е “действителност”, а какво е “измислено”... Трябва да се отсече: у Капор всичко е действително, защото всичко е пито от извора, значи от самата действителност. *Превръщайки познаваеми модели от всекидневния живот в специфична собствена митология, той създава произведения, които са вече част от “действителната” действителност и които са абсолютен литературен факт*. За пример на интерференцията между “капоровската” действителност и самия живот можем да вземем това, което непрекъснато става с неговия жаргон и идиоми.